

rojnemeyo kulturî yo 15 roje NEWPEL

16-31 Kanûne (Aralık) 2011

Hûmare: 19

Vaya / Fiyat: 1 TL

Meymanê Çimanê Mi

Bedriye TOPAÇ

Wisaran ra dûrî de sêneyê mi de eşq vilosîno ro. Wa emşo şaristan hewn de bi-veyşo, mîlçikî koçê mewşîman xo vîr ra bikerê. Veyvekê ne-veyî porê xo biruçkinê. Çî nê-beno. Ez na şewe virarîya waştî de tena yew dilapa ya. Kamcîn şilî ke mi benê resnenê behranê keweyan ez înan pa-wena lewanê waştî de. 5

Cayê Mezela Mi

Mutlu CAN

Yew pîya kamcî erd û welat de maya xo ra bîyo, kamcî ca de game verêne eşta, cendeka xo kî aîde ê ca û erdî yo. Ya, merdim kotî de ameyo dinya ganî uca wayîre mezele bo. Vi-labiyayîşe mezele şarê ma mi rê jan o. Ez nêweşê mergî nîya hema mi cayê mezela xo çend serrî naye ra ver kiş kerdo. Hemberê sînora dewa ma de di hêgayê ma estê. Serê sînora nê hegaya de yew tum esto. Duştê hêgayê cêrênî de sêneyê nê tumî de yew dara teyna esta. Îşte ez wazena ki mezela mi binê sîya a dare de bo. 7

“Ma bi Kirdkî TV Wazenê”



Dîdariya medyakanê Kurdistanê Bakûrî û yê Başûrî ke 200 ra vêşer rojnemegerî beşdar bîy, rojanê 25-26 teşrîne 2011 de şaristanê Duhokî yê Kurdistanê Başûrî de virazîya. Medyakanê kurdan waşt seba

heme dîyalektanê kurdkî wayîriye bêro kerdîş û bitaybetî zî seba ke kirdkî tehluke de ya, îmkan bêro dayîş ke radyo û kanalêkê televizyonî roje 24 saetî bi kirdkî weşan bikerê. 3

Waxtê Qiramaxî

Nadîre G. ALDATMAZ



38 ra dima, waxtê vêsaniye de di çene û lazêde xo ortê hêştê de pê-sero merdîbî. Porê çenunê xo Mede û Taze cira kerdîbî, dardenê we. Her ke bîye nêwes, poro ke kerdo ortê kaxite dardo we, ardenê vatenê “Ez ke merdune, na por serê şenê mi kerê, mi de we-darê.” 6

KARİKATURE

Mucahîd BARAN



“ÎKK Xizmetê Kirmanckî Keno”



Lerzan Jandîl: Înstîtitû Zîwan û Kulturê Kirmancî (Zaza) -ÎKK- e. V. Berlinî komelêk a ke angorê qanûnanê Almanya ama ava kerdene. Yanî komelêde fermî ya û hetê mehkema ra ama qeyd kerdene.

Destpêkerdişê ava kerdene Înstîtitû hetanî serra 1999î şono. Seba naye gelê kombiyayîşî amê kerdene. Gelê însananê ke eleqadarê zon û kulturê ma yê, na derheq de kar û gureyê xo esto, wayîrê emegî yê, amê silaynayene, înan de amê qesê kerdene. Seba dezgeyêde nîyanên fikir û bawerîyê înan ameyî girewtene.

Lê bitaybetî roja 15.11.2000î de nêzdîye 20 kesî amê pêser, dest bi nê karî kerd û 18.12.2000 de seba avakerdişê Înstîtitû Zîwan û Kulturê Kirmancî (Zaza) e. V. muracatê mehkema kerd û Înstîtitû 20.11.2001 de hetê mehkema ra dosyaya komelan de amê qeyd kerdene û nîya kî bî fermî. 4



EDÎTORÎ RA

Roşan LEZGÎN

Yeno mi vîr, zemanêk miletî zaf cixara şimitêne. Mînbûsan de, otobusan de, her ca, heme cayan de cixara ameyêne şimitene. Otobus û mînbûsan de peyê her qoltuxe de welidane estbî. Qotikanê cixara ra biyêne pirr, boyêka girane ci ra ameyêne. La nê serranê peyênan şimitişê cixara bineyke kêmiyayo. Qet nêbo milet cayo girewte de, otobus û mînbûsan de êdî nêşimeno. Seba ke cayo girewte de cixara nêro şimitene, qanûn bîle vejîyayo. Ez nêzana çiqas tetbîq beno la cayo girewte de cezayê şimitişê cixara 63 TL pere yo.

Qanûn nêbo zî, sey fehmêk, nika cayo girewte de, miyanê miletî de cixara bêro şimitene, eyb o. Weş niyo. Esas çîyo tewr muhîm cezaya qanûnî niya, fehm o, kultur o.

Mi bi xo zî verê cû cixara şimitêne. Mi zaf şimitêne, hema vajîn ke roje de mi di paketî şimitêne. Yew zî qutuya mi estbî. Ge-ge mi tutino qaçax piştêne. La biy şeş serrî ke mi cixara terk kerda. Ez bin ra cixara ra xelisîyaya. Êdî boya cixara mi rê zaf pîs a. Eke bineyke boya dûyê ci-

xara bêro mi, zerrîya mi qelîbêna, sereyê mi dejeno.

Sûka Dîyarbekirî de ge-ge ez wenişena mînbûse. Mînbûsî ding ra ding muşterîyan wenişênê-ronanê. Bî çend rey ke yew hereket bala mi anceno. Ma vajîn, camêrdêk ha ding de hem cixaraya xo şimeno hem zî paweyê mînbûse yo. Mînbûse ke ameye ding, cixaraya camêrdî hema nême nêbiya. Camêrd yew linga xo erzeno zereyê ereba yewe teber a. Çend helmî pêsero-pêsero cixara ra şimeno, sêneyê xo keno pir. Û bê ke dûyê zereyê xo verado teber, cixaraya xo vir keno erzeno û wenişeno mînbûse. Yanî qaşo camêrd merdimanê bînan rê hurmet keno, cayo girewte de, yanî mînbûse de cixara nêşimeno!

Mînbûse hereket kena, ber gêriyeno. Camêrdê ma, o dûyê cixara ke çend helmanê pêtan de anto zereyê xo; pişika xo, heme sêneyê xo pê kerdo pirr, helmêk de heme veradano zereyê mînbûse. Zereyê mînbûse reyke de keno pirr boya pîse ya cixara.

Bîy çend rey ez rastê nê hawa merdiman bena. La na reya peyêne raşt a ke zerrîya mi qelîbîya. Ez Otogarê Qezayan ra ameyêne Berê Koyî. Vartî pêsero varayêne, muşterîyê ke weniştî mînbûse, ez zî tede,

kincê hemîne hît biy. Zereyê mînbûse de hewayêko nekmeyin estbî ke merdim nêşkayêne nefes bigêro. Camêrdêk dingê verê camîya Îstasyone de wenişt mînbûse. Cixara xo eşte teber la dûyo ke pê pişika xo, sêneyê xo kerdbi pirr, heme verada zereyê mînbûse.

*

M. Alî Konar xortêko delal o. Şarê ma yê Çewlîgî yo. Xortêko zaf bîaqil, maqul û biqabilîyet o. Sînema ra eleqedar o. Ez ey ra zaf hes kena, ez hêvîdar a ke Homa karê ey raşt biyaro, şansê ey abo.

Çend rojî verê cû mi rê telefon akerd, va, ez ha Berê Koyî yê Dîyarbekirî de, bineyke badê pey ez şina İstanbul. Mi va, uca vinde ez ha yena. Axir ez şîya. M. Alî tam verê bedenê qedîmî yê Berê Koyî de bi. Bedeno ke binê ey de salona numayîşî esta, buroyê "Tourism Information" esto. Kîştê ey de di mezêlê welîyan estê.

Ma hal-xatirê yewbînan persa. Destê M. Alî de di hebî mandalî-nayî estbîy. Ê meywerêşê verê Bedenî ra erînaybî. Yewe tole kerda ha weno, yewe zî mi rê îkram kerde. Mi mandalîna yo tole kerde, ez nat û wet ewnîyaya, cayê de qutîya çopî nêasa. Toleyî destê mi de mendî. Dima ez fetelîyaya mi meywerêşê ke serê erebeyî de meywe rotêne

ra persa va, "Bira, qutîya to ya çopî çin a?" Seke mi çîyêko zaf tuhaf vato, camêrd ewnîya mi ra û va, "Her teref çop o, keyfê to kamca wazeno birijne uca."

Mi ewnîya dorûver ra, rast a zî her ca pirrî çop bi. Gelo kam nê çopî rijneno?

Ferhengek

alawitiş (n): yoğurma

ardim (n): yardım

balkêş, -e: ilging

çitur: nasil

dîdariye (m): görüşme

doman, -e: çocuk

endam, -e: üye

erdlerz (n): deprem

eşkefte (m): mağara

hemgîn (n): bal

hunermend, -e: sanatçı

kaleke (m): yan; böğür

kay (n): oyun; piyes

kungbîyayîş (n): uyuşma

medyakar, -e: medya mensubu

mîyanneteweyî: uluslar arası

neşriyat (n): yayın

paştgîrî (m): destek

pêşniyaze (m): öneri

pîya: beraber

rêxisitine (m): örgüt

serekwezîr, -e: başbakan

silaynayîş (n): davet etme

şimitiş (n): içme

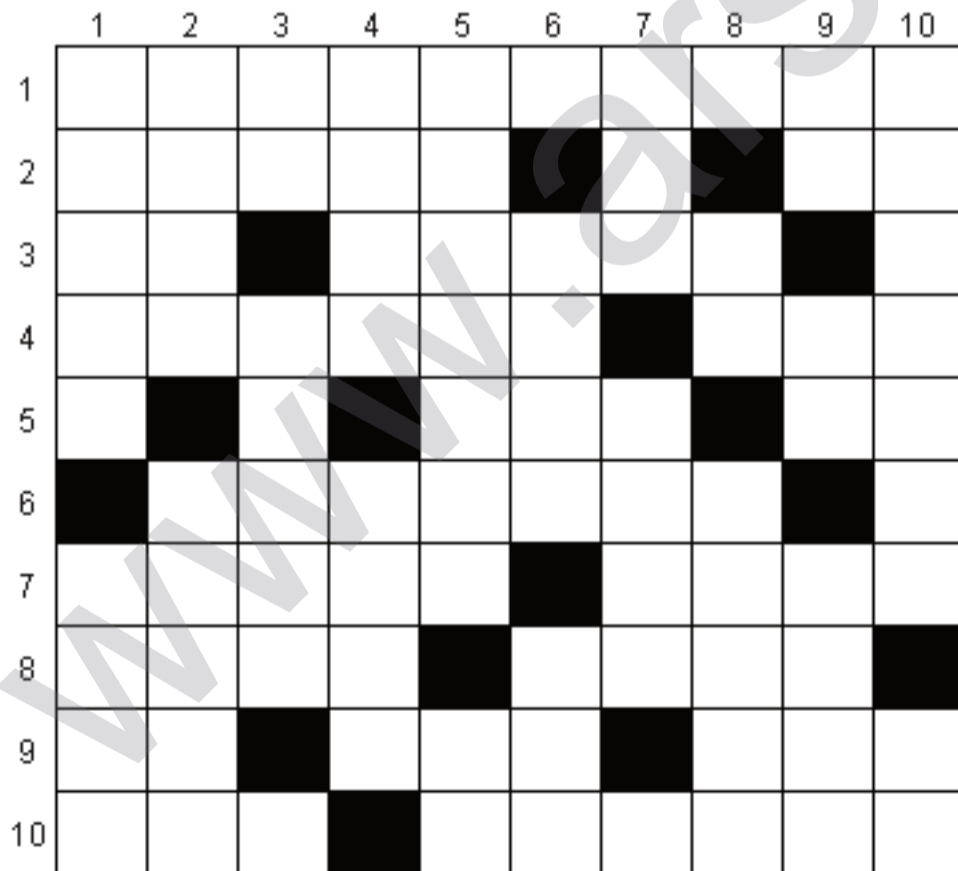
têkiliye (m): ilişki; iletişim

tertele (n): soykırım

weçinayîş (n): seçim; seçme

werte: orta

X A Ç E P E R S



CORA-CÊR

1- Mewsimêk - Terkeyo ke çîniyayo û erzîyayo pêser
2- Tewirêkê çekuyan ke bi

ardimê înan cumle saz

bena- Roja bîyayîşê Hz. Îsayî

3- Tewraniye - Kar û debar

ÇEPA-RAST

1- Ziwanaso ke tewr vernî de bi kirmanckî (zazakî) nuştô
2- Menga/aşma Newroze - Sey, seke
3- Belê, e - Bêkar û bêgure
4- Îman, bawerîye - Dereyê ...î, dereyo ke 1938 de kirmanckî tede qir biyê
5- Hûmarêk - Notayêk (muzîk)

4- Çîyo awino şor ke beden ra erzîyeno teber - Dafe, dafike
5- Nemin, nekmeyin - Herfa newêsine ya alfabeya kurdkî
6- Pêxamberêk - Zêdebîyayîşê vayaya eşyayan
7- Ferman - Zozan
8- Mîyanê "cele"yî - Cisir, şirît
9- Sembolê sezyumî - Peymeyêkê rîve-
rîye - Vaş, çayîr
10- Zend, enîşk - Mîyanê "pête"

6- Otelo ke 1993 de Sêwas de roşnîrî tede ameyî veşnayene
7- Embiryan - Şope
8- Xem, keder - Eksê "teber"î
9- Bend, bendik - Bi ziwanê pîtan çîyê werdene - Cayo ke arîş tede tehnîyeno
10- Têwgêrayîş, hal-hereket - Çîyo ke emanetê kesêk beno

Cewabê Hûmara Verêne

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	M	A	L	M	Î	S	A	N	I	J
2	A	T	E	Q	E	W	E	E		
3	M	Î	Y	A	N	D	O	S	T	
4	E	N	Z	A	M	A	T	O		
5	K	A	M	E	E	R	J	A	N	
6	Î	E	R	E	Y	A	R			
7	Y	A	D	Î	N	S	N	S		
8	E	M	E	D	Î	K	F	E		
9	Î	N	S	A	N	S	E	R		
10	E	N	Î	M	E	R	E	K	E	

Dîdarîya Medyakaranê Bakûr-Başûrî Duhok de Virazîya

Medyakarê Kurdîstanê Bakûrî û yê Başûrî rojanê 25-26.11.2011 de Duhok de bi sernameyê "Dîdarîya Medyakaranê Bakûr-Başûr" kom bîy. Kombîyayîş hetê Wezaretê Roşnîvîrî û Lawan yê îdareyê Kurdîstanê Başûrî ra organîze bi.

Edîtorê rojnameyê ma zî tede, 37 dezgeyan ra 45 medyakarî Kurdîstanê Bakûrî ra beşdarê kombîyayîşê dîdarîye bîy. Kurdîstanê Başûrî ra zî nêzdîyê 200 medyakarî û mêmanî seba nê kombîyayîşî amebîy wesênayene. Medyakaranê kurdan di rojî salona Senterê Nivîserên Kurd Tayê Duhokê de problemê medyaya kurdan munaqêşe kerdîy.

Kombîyayîş de rojnamegeranê Bakûrî ra 8 kesen, rojnamegeranê Başûrî ra zî 6 kesen panêlî pêşkêş kerdîy. Edîtorê rojnameyê ma Roşan Lezgînî bi sernameyê "Hetê Lehçeyan ra Çapemenîya Kurdî" bitaybetî rewşa çapemenîya kirdkî û dîyalektanê bînan munaqêşe kerd. Her panêlî ra pey beşdaran fikr, pêşnîyaz û rexneyê xo îfade kerdîy.

Medyakaran waşt seba heme dîyalektanê kurdkî wayîrîye bêro kerdîş û bitaybetî zî seba ke kirdkî tehluke de ya, îmkan bêro dayîş ke radyo û kanalêkê televîzyonî roje 24 saetî bi kirdkî neşrîyat bikerê.



Peynîya kombîyayîşî de pêşnîyaz û waştîşê medyakaranê kurdan seba rayaumûmî çend madeyan de amey îlankerdiş. Medyakaranê kurdan waşt ke peywendîya miyanê medyakaranê kurdan de xurt bibo, ehemîyet nîşanê heme heqanê mîletê kurdî, bi taybetî zî hurmet nîşanê heqanê doman û ci-

nîyan bêro dayene. Medyakaranê kurdan waşt ke konferansê neteweyî yê kurdan demeyêko nêzdî de virazîyo û heme hêzê kurdan beşdar bibê. Medyakaranê kurdan waşt ke kanalê radyo û televîzyonê kurdan êdî çarçewaya mehelkî û partîzankî ra vejîyê teber û çarçewayêka neteweyî de weşana xo dewam

bikerê. Ancî medyakaranê kurdan waşt ke tu hêz mudaxeyê azadîya rojnamegeranê kurdan nêkero la rojnamegerî zî xeberanê bêdelîlan nêweşanê.

Miyanê waştîş û pêşnîyazanê medyakaranê kurdan de çîyo tewr balkêş zî no bî ke medyakaran waşt seba heme dîyalektanê kurdkî wayîrîye bêro kerdîş û bitaybetî zî seba ke kirdkî tehluke de ya, îmkan bêro dayîş ke radyo û kanalêkê televîzyonî roje 24 saetî bi kirdkî neşrîyat bikerê.

Badê ke kombîyayîşê tamam bi, medyakarê ke Bakûr ra şibîy, sey mêmanê Wezaretê Roşnîvîrî û Lawan Duhok, Hewlêr, Silêmanîye, Helebçe û kampê Mexmûrî zî tede gelek dezgeyê resmî û bitaybetî dezgeyê medya ziyaret kerdîy. Heyetê rojnamegeranê Bakûrî hetê çagirewtexê serekê Parlamentoyê Kurdîstanê Başûrî Kemal Kerkûkî û serekwezîr Dr. Berhem Salihî ra zî ame qebul kerdene. Medyakarê Kurdîstanê Bakûrî ke roja 24.11.2011 de Dîyarbekir ra şibîy Başûr, roja 01.12.2011 de Başûr ra agêray.

Cîhan de 179 rojnamegerî zîndan de yê

Komîteyê Mîyanneteweyî yê Pawitîşê Rojnamegeran (International Committee to Protect Journalists) ke merkezê xo New York de yo, raporê ke 1 kanûne 2011 amade kerdo de dano zanayîş ke cîhan de 179 rojnamegerî peyê beran de yê.

Nînan ra 8 kesî Tirkîya de yê. Nê 8 kesen ra 5 hebî çapemenîya kurdan ra yê.

Lîsteyê rêxistîne de tewr sere de Îran esto ke nika 42 rojnamegerî Îran de zîndan de yê. Dima Eritre de 28, Çîn de

24, Burma de 12, Vîetnam de 9 û Tirkîya zî bi 8 rojnamegeran cîhan de rêza şeşine de ya.

Heşt rojnamegerê ke Tirkîya de karê rojnamegerîya ra zîndan de yê, nê yê: Ahmet Şık, Ahmet Birsin, Barış Açıkel, Bedri Adanır, Hamdiye Çiftçi, Nedim Şener, Ozan Kılınc û Vedat Kurşun.

Nînan ra Vedat Kurşun û Ozan Kılınc rojnameyê Azadîya Welatî ra yê. Ahmet Birsin kanalê televîzyonî yo mehelî Gün Tv ke

Dîyarbekir de weşane keno de xebitîyayêne. Hamdiye Çiftçi ajansê DÎHA de xebitîyayêne û Bedri Adanır zî mudirê Weşanxaneyê Aram û Hawarî bi. Nê her panc rojnamegerê kurdî bi munasebetê ke endamê rêxistîna PKK yê

yan zî propagandaya PKK kerdameyê tewqîf kerdene.

Barış Açıkel çepê tirkan ra muxabîrê rojnameyê Devrim Yolunda İşçi Köylü ra yo.

Ahmet Şık serbest,

Nedim Şener zî rojnameyê Posta de xebitîyayêne. Nê her di zî bi munasebetê ke têkilîya înan rêxistîna tirkpereste Ergenekonî reyde esta tepîşte yê.

Çîyo balkêş, rojnamegerê sey Mustafa Balbay, Soner Yalçın û Tuncay Özkan ke ê zî doza Ergenekonî ra zîndan de yê, nameyê înan lîste de çin o. Xora goreyê dewleta tirkan nê heme neke karê rojnamegerîye ra, endamîya rêxistînan ra girewte yê.

Dêrsimijan UZR Red Kerd



Demeyêk verê cû serekwezîrê dewleta tirkan seba jenosîdê Dêrsimî ke hetê dewleta tirkan ra serranê 1937-38 de amebî kerdene, şarê Dêrsimî ra uzr waştî. La dêrsimijan bi mîtingêk no uzro red kerd.

Qasê panc hezarî merdimî roja 10.12.2011 de Dêrsim de yew mîting viraşt û seba ke uzrê dewleta tirkan qebul bibo yew deklarasyon îlan kerd.

Deklarasyon de tertelêyê Dêrsimî sey jenosîdî ame name kerdîş. Ame vatiş ke tertelêyê Dêrsimî netîceyê plan û programêk de virazîyayo û bi hawayêko qetî jenosîd o, sucê merdimîye yo. Deklarasyon de ame vatiş, seba ke uzrê dew-

lete qebul bibo ganî şeş şertî bêrê ca:

- Bîyenê ke Dêrsim de bîyê ganî hetê huqûqî ra tesbît bibê.
- Mesûlê nê wehşetî bi hawayêko eşkera tesbît bibê.

- Cayê mezê Seyîd Rizayî û embazanê ey eşkera bibê, lîsteyê surgunbîyayan û domanê kêneyênî ke sey ewladîye ameyê dayîş eşkera bibo.

- Komîşyonêko bêteref ronîyo ke nê prosesî tehqîq bikerê.

- Hemeyê sucî bêro qebul kerdene û meclis vera cîhanî de şarê Dêrsimî ra uzr biwazo.

- Nameyê Tuncelî bêro betal kerdîş û nameyê Dêrsimî tepîya bîdîyo.

Ma derheqê "Înstîtutê Ziwan û Kulturê Kirmancî (Zaza)-ÎKK- e. V. Berlin" ke nê des serrî yê Almanya de abîyo, karbidestane nê dezgeyî ra birêz Lerzan Jandîlî reyde yew roportaj kerd. Ma bi zerrweşî pêşkêşê wendoxanê xo kenê.

*

- Înstîtutê Ziwan û Kulturê Kirmancî (Zaza)-ÎKK- e. V. Berlin, dezgeyêko senîn o? Key û hetê kamî ra, seba kamcîn hedefî awan bîyo?

Lerzan Jandîl: Înstîtutê Ziwan û Kulturê Kirmancî (Zaza)-ÎKK- e. V. Berlinî komelêk a ke angorê qanûnanê Almanya ama ava kerdene. Yanî komelêde fermî ya û hetê mehkema ra ama qeyd kerdene.

Destpêkerdişê ava kerdene Înstîtutî hetanî serra 1999î şono. Seba naye gelê kombîyayîşî amê kerdene. Gelê însananê ke alaquadarê zon û kulturê ma yê, na derheq de kar û gureyê xo esto, wayîrê emegî yê, amê silaynayene, înan de amê qesê kerdene. Seba dezgeyêde nîyanên fikir û bawerîyê înan ameyî girewtene.

Lê bitaybetî roja 15.11.2000î de nêzdîye 20 kesî amê pêser, dest bi nê karî kerd û 18.12.2000 de seba avakerdişê Înstîtutê Ziwan û Kulturê Kirmancî (Zaza) e. V. muracatê mehkema kerd û Înstîtut 20.11.2001 de hetê mehkema ra dosyaya komelan de amê qeyd kerdene û nîya kî bî fermî.

O taw gelê kesan nê karî de ca girewt. Kaleka gelê kesanê bînan de Çeko, ke ava kerdene yan kî hewceyê dezgeyêde nîyanên fikrê Çekoyî, pêşnîyazê dê bî, Fîgene, Selahattîni, M. Çemî, Aydın Bîngolî, Daîmîyî, Hesenî, Xidirî û mi, ma ca girewt.

Kombîyayîşê roja 14.07.2002 ra dime komîteya rayerberdişî qerarê cagirewtîşî da û cayê amê kîra kerdene. No cawo newe kî roja 12.10.2002 de bi programêde muzîk û kulturî amê rakerdene.

Rakerdişê Înstîtutî de gelê roşnîrê kirmancan û kirdasan, nivîskar û rojnamevanî, şagirt û karkerî, cênî û camêrdê ke amêbî silaynayene, ma tenya nêverdayîme, amê rakerdişê ma.

Hedef û armancê Înstîtutî desturê êy de derga-derg amê nivîsnayene. Lê ez şopêna bi kilîmîye biyarî rê zon.

Kar û gureyî seba ravêrberdişê kirmancî.

Kar û gureyê araste kerdene gramerê kirmancî.

Kursê kirmancî.

Amade kerdene ya kî amade kerdene dayena pirtukanê domanan, yanî şanikan, hêkatan; seba şagirtan pirtukanê zon mu-

Lerzan Jandîl: ÎKK- e. V. Berlin Xizmetê Kirmanckî (Zazakî) Keno



Nuştox Lerzan Jandîl 1958 de dewa Gimgimî Xelefan de ameyo dinya. Hewt serrî malîmîye kerda. Badê cuntaya 1980 karanê cîya-cîyayan de xebitîya, 1986 ra nat Ewropa de ciwiyeno.

sayene ûêb.

Amade kerdene ferhengêde kirmancî.

Viraştene pelêde internetî.

Arşivkerdena karanê zon û kulturê kirmancan.

Koordîne kerdene kar û gureyanê kesan.

Karê perwerdekerdişê domanan û şagirtan.

Problemanê întegrasyon û problemanê sosyalanê bînan de hetkarîya şarê kirmancî kerdene.

Re edet û toreyanê kirmancan wayîr vejîyene, înan cuyene dayene.

Organîze kerdene konferensan, semînanan û şandanê/şewanê kulturî.

Û karê rayapêroyîne.

- Şeklê îdareyê xo senîn o? Endamê xo çiqas estê, kam ê?

Lerzan Jandîl: Şeklê îdare kerdene Înstîtutî zê komelanê bînan o. Yanî kar û barê komele bi nameyê komele û seba komele hetê komîteya rayerberdişî ra, yan kî kongre de hetê endamanê Înstîtutî ra ama weçînitene, êno kerdene. Na komîte kî zê komîteyanê bînan kombîyayîşanê xo virazena, qeraranê xo angorê zafêriye gêna û seba ca ardena qeraran kî kar pare kena û xebetîna.

Ewro 27 endamê Înstîtutî estê. Lê armancêde man o, wayîrê zaf endaman bîyene çin o. Çike naca krîterê ma zêde bîyan yan kî zêde kerdene endaman nîyo. Lê kar û gureyê înan o.

Yanî endamê ma ê kes ê ke rastîye kî alaquadarê zon û kulturê kirmancan ê.

Komîteya rayerberdişî hîrê kesan ra ama ava kerdene. Ez (L. Jandî), Îsmet Sîvereklî û Ayhan Sarigol.

- Texmînen çiqas kirmancî (zazayî) Berlîn de estê, têkilîya şima senîn a, çi eleqe nîşanê enstîtu danê?

Lerzan Jandîl: Ma dest de statîstîkê hûmara kirmancê ke Berlîn de cuyîne, çin o. Lê angorê têkilîyanê mi, angorê hûmara nasane mi, ez texmîn kena da-vîst hezar kirmancî Berlîn de cuyîne.

Zafêriyê kirmancanê ke Berlîn de cuyîne, Gimgim û Dêrsim ra yê. Nînan ra gimgimîjî taybetî herdlerzê serra 1966î ra dime amê Berlîn. Lê yê bîni yan zê karkeran peyê co, yan kî cuntaya faşîste ra dime zê paneberan amê Berlîn. Kaleka nînan de Erzingan ra, şenik bê kî Sewregî ra, Çewlîg ra, Pali ra, Karêr ra, Xarpêt û cayanê bînan ra kî kirmancî Berlîn de estê.

Têkilîya ma kirmancanê ke re zon û kulturê xo wayîr vejîne, yan kî wazenê wayîr bivejîyê, esta. Ma nê kirmancan konferensanê xo de, şandanê xo de, semîneranê xo de vînenîme.

Lê alaqaqa generasyonê verênî, yanî kalanê ma handê çin a. Çike tawo ke generasyonê verên amêbî naca, hem zafêriya nê generasyonî wayîrê heşêde neteweyî nêbîye, hem kî kar û barê xo almanan de ya kî dez-

geyanê almanan de bi hetkarîya tercumananê tirkî viraştene yan kî dene viraştene. No kî Almanya de kî biyêne sebebê domînant bîyena zonê tirkî. Domînantê tirkî hetanî serranê 90an dewam kerd. Lê kaleka naye de taybetîyê kî pêniya serranê 90an ra dime alaqaqa xort û azaban seba zon û kulturê ma bîye zêde û roj bi roj kî bena zêde. Xort û azabê kirmancan êndî, hêdîya-hêdîya bo kî, re kesîtiya xo, re zonê xo, re kulturê xo wayîr vejîne. Hetanî nika gelê xort û azabî amê û ênê kursanê kirmancî, konferens, kombîyayîş û şandanê kulturî.

- Têkilîya şima dezgeyanê bînan yê kurdan reyde senîn a?

Lerzan Jandîl: Têkilîyê ma dezgeyanê kurdan yê bînan de estê û mordem şikîno bivaajo ke rind ê. Zê mîsalî, mi 2005 ra hetanî 2007 kursê kirmancî cayê Komkarî de dênê. Ancîya atolîya zonî cayê Centrumê Kurdan de virazîyene. Têkilîya ma û Komela Gimgimî rind a. Ha kursê zonî bê, ha karê kulturî bê, xebra ma tim jubînî ra esta. Hetkarîya jubînî kenîme.

2010 de Berlîn de rêya verêne roşanê Newroze hetê dezgeyanê kurdan pêroyîne ra bi şirîgiye amê fîraznayene û hukmatê Başûrî kî hetkarîya na fîraznayene kerde.

Emser rêyêna Civaka Kurdî ma de kewte têkilîyan, Mala Kurdan de têkilîyê ma estê. Taybetîye na serrê ra, ke Înstîtutê ma û Yekmale (Yekîtiya Malbatên Kurd) pîya seba domanan/qijan û şagirdan projeyan virazenê.

- Hetanî nika şima çi xebate kerda?

Lerzan Jandîl: Xebate ma hem hetê zonî ra zê semînar û kursan; hem hetê konferens û şandan ra hem kî hetê rayêpêroyî ra estê. Ez şikînan bi kilîmîyê nînan şima rê rêz bikerî.

1) Ma rakerdişê cayê Înstîtutê Ziwan û Kulturê Kirmancî (Zaza) ÎKKyî ra dime nîgarê/resmê Îbrahîm Coşkunî bi şandêde kulturî, muzîkî û werê kirmancan fiştî ra. Nê rafîştîşê nîgaranê Îbrahîm Coşkunî 02.11 ra hetanî 09.11.2002 dewam kerd.

2) Roja 14.12.2002 de derheqê Dêrsimî de "Dêrsim 1937-38" semînarê amê viraştene. Qesêkerdax: M. Çem

3) Roja 28.02.2004 de "Rewşa Zonê Kirmanckî(Zazakî)" ser o konferensê amê dayene. Qesêkerdax:

L. Jandîl: "Muhîmîya zon û şexsîyetê merdimî ser ro tesîrê xo"

Dewamê xo rîpel 5 de >>>

Malmîsanij: "Nasname û kulturê Kirmancan"

M. Çem: "Xoverdayîşe Kurdan de rolê Kirmancan"

Î. Espar: "Rewşa Ziwan u kulturê Kirmancan"

Moderatorî Dr. Şukrî û Çeko

4) Roja 09.10.2004 de tîyatroyê "Hesrete" amê kay kerdene (No Tîyatroyê Îlhamî Sertkayayî nivisno û bi kirmancî yo. Her çiqas ke mi nê embazî Holland ra silayna bî û Berlîn de tîyatroyê organîze kerdbî kî, tayê embazanê Înstîtutî hem hetê mi kerd, hem kî karê organîzeyî de ca girawt. Zê embaz Wusêne Geste-merde û Daîmîyî.

5) Roja 21.5.2005 de konferensê "Xoverdayîşe Neteweyî yê 1925î" amê dayene. Qesêkerdax Av. Osman Aydin bî.

6) Roja 31.12.2004 de "Şahîya Gaxanî" virazîye.

7) Roja 30.06.2006 de seba vîrardîşê Alîşêr Efendî û Zêrîfa Xanîme "Konferensê Xoverdayîşe Qoçkîri-1921" virazîya. Qesêkerdax M. Kalman û M. Çem bî.

8) 2007 de Musabeqaya Şîr û Hêketanê Kirmancî amê amede kerdene. Zaf kesanê ma alaqa musnê û na musabeqa bi berhemanê xurtan derbaz bîye.

9) Roja 15.11.2007 de "Serrgêra 70. de Şewa Yadkerdîşê Sey Rizayî" virazîye. Nê şandî de xelatê musabaqaya şîr û Hê-

katan kî amê eşkera û vila kerdene.

10) Roja 12.10.2009 de derheqê "Kurdê Berlînî Persa Kesî-tîye" de dîskusiyonêde podyumî virazîya.

11) Roja 30.09.2010 de konferensê "Ewo û Meşte Kirmancî (Zazakî)" virazîya. Qesêkerdax Seyîdxan Kurij bi sernameyê "1980 ra Dime Almanya de bi Kirmancî (Zazakî) Kar û Xebata Ziwanî", Çeko bi sernameyê "Kar û Xebata Kirmancî de Ray û Îmkani" qiseykerdîşê xo pêşkêş kerd û moderator kî L. Jandîl bî. Rondoyî yew kayê tîyatroyê kî bi kirmancî pêşkêş kerd.

12) Xêca nê karan mi 2002 ra hetanî 2007 bi nameyê Înstîtutî, kursê kirmancî dayî. Ancîya nê seranê pêyênan de Munzurî û Aydinî kî kursê kirmancî dayî.

13) Emser ma, yanî Înstîtutî û Yekmale hêketa embazê ma Alan Dîlpakî "Kurmê Çavbirçî" hem bi Almancî-Kirdaskî û hem kî bi Almancî-Kirmancî çap kerd.

"Kurmê Çavbirçî" hetê Alan Dîlpakî ra amê amade kerdene, "Kermo Çimvêşan" kî hetê Alanî û mi ra amê amade kerdene û ma nê di pirtukî hem rengên û hem kî seba ke domanî bî-rengnê, sîya sipî çap kerdî. Na derheq de karê ma dewam kenê û ma dest de yew-di pirtukî kî hazir ê.

14) Destê Yekmale de projekte "famkerdene rê amade" est a. Na projekte de binê îdareyê di pedagogan de, bi kirdaskî û almancî domanê qijî bi kay, bi aktivîteyanê bînan seba her dimîn zonan, yanî almancî û kirdaskî ênê sensîbel kerdene. Emser Înstîtutî û Yekmale dest kerd ci na projekte bi kirmancî û almancî kî virazenê.

Yanî domanê kirmancan teba ma û pîyan binê îdareyê mi û pedagogêde bîne de hem bi kirmancî û hem kî bi almancî ênê perwerde kerdene.

Na projekte rojanê şeme saete 10:30 ra hetanî 13:00 dewam kena û 11 domanî teba ma û pîyanê xo, yanê teba mi 23 kesî na projekte de ca gênê.

15) Kaleka nê karan de zê karanê rayapêroyîne, hetanî nika zaf dezgeyanê almanan û înternasiyonalan rê, kes, şexsiyet û partîyan rê nameyî amê ruşnayene, vilawekî amê vila kerdene.

16) Seke zanîno ez seba konferensê zonî yo ke rojanê 19-22.11.2011 Hewlêr de hetê Wezaratê Roşinbirî û Lawan ra amê bî viraştene, ama silaynayene û mi kî nê konferensî de bi sernameyê "Seba nêzdîkerdîşê dîyalektanê zonê kurdkî zemînsazîyê" de ju referent zê prezentasiyonê da. Her çiqas ke ez seba nê konferensî şexsî amêbî

silaynayene kî, naca wezaret û kesan de têkilîyî amê ronayene û nîya kî raya pîya xebetiyene bîye ra. Na kî seba Înstîtutê ma gamêde fîraze bîye.

- Înstîtutê Ziwan û Kulturê Kirmancî (Zaza) wazeno xebatêka senîne dewam bikerero?

Lerzan Jandîl: Ma wazenîme kaleka karanê xoyê bînan dewamnayene de, her çî ra ver seba domananê qijan pirtukanê hêket û şanikan û seba zonê ma materiyalanê musayene amade bikerîme, ya kî yê ke amê amade kerdene, çap bikerîme.

Emser mi reyêna dest bi kursê kirmancî kerd. Nika ez kurs dana endamanê komela Gimgimî. Reyêna ma emser projekte "famkerdene rê amade" dewamnenîme û demêde kilm de rîpelêde înternetî kenîme amade.

Heto bînan ra hukmatê Başûrî û dezgeyanê bînan de xurt kerdene têkilîyan zê karêde bînan ma ver de vindetî yo.

Bêguman kaleka nê karan de, zê her timî, karanê xoyê komelîyê dewamnayene kî mîyanê hedef û armancanê ma de ra.

Meymanê Çimanê Mi

Bedriye TOPAÇ

Vanê ke dormê ma de yew dinya esta. Sey ma a kî qet nêvindena, ma rê bermena. Merg esto. Bê îman û bê hêş eşqî dima fetilîno. Eşqê cuye çimê ey kerdê kor. Heskerdene esta, gulî estê, gulîstanî estê. Zîne Memî ra zaf hes kerdo...

Mi rê çî!

Emşo yew waştîyo koçer çimanê mi de meyman o. Wa emşo pepugê bêmiradî mi rê zewtan bidê, adirî bê kile biveşê. Miz û duman koyan bicêro. Çî nêbeno. Ez na şewe herra waştî de tena yew pela huşk a. Kamcîn vayî mi resnenê daristanê zergunî ez êdî teyna înan pawena çimanê waştî de.

Vanê ke xemgînîye ra dima şabîyayîş esto. Çeleyê zimistanan ra dima wisarî yenê. Her surgunî de yew cuye bena weye. Pêro hervan de haştîye dirbetan cêna. Şairî xirabîye ra ney, eşqê xezalan ra benê saydkar.

Mi rê çî!

Wisaran ra dûrî de sêneyê mi de eşq vilosîno ro. Wa emşo şaristan hewn de biveyşo, mîlçikî

koçê mewsiman xo vîr ra bikerê. Veyvekê neweyî porê xo biruçkinê. Çî nêbeno. Ez na şewe virarîya waştî de tena yew dilapa ya. Kamcîn şilî ke mi benê resnenê behranê keweyan ez înan pawena lewanê waştî de.

Zanan! Xelasê na sewda çin o.

No şabîyayîş leteyê merg o.

No şabîyayîş remayox o.

Giran o, dejneno.

Mi rê çî!

Waştîyo

koçer! Wa emşo şaristanî ser o tena zurayîşê vergan berz bibo. Wa behrî hît bîmanê. Ti tena zerrîya xo ya koçere çimanê mi de rawereşne. Çimê ma tena na şewe wa seba yewbînî biciwîyê. Ma çimanê yewbîn de weş bîme. Wa hewrî seba ma bireqîyê mezgê merdimîye de. Wa hard û asmên eşq ra bilerzo. Çekuyê ma emşo bindestîye ra bixeleşîyê û seba ma sereyê xo wedarê. Wa şerm kor bibo. Wa awirê ma bêvengîye bidirne. Tena wa xirabîye bişermayo. Bişermayo ke rîyê hardî de tu kes aye ra nîya hes nê-

kerdo. Bişermayo ke çolê dinya de hîna laşerê eşqan herekîne. Wa çekdarê qefelîyayeyî eşqê ma ra qewete bicêrê. Wa îsyani bivejîyê, remayîşê şewan biqedîyo. Wa şewdir bixerepîyo, vileçewt bimano. Wa ma ra bideredîyo...

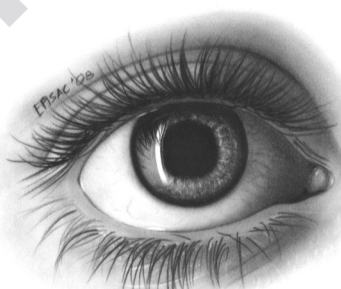
Waştîyo koçer! Ti kî vînena?

Estareyî yew bi yew rijîne. Ma çiman ra sevekenenê. Asmên tarî de maneno. Lu-lîkê adirî ma rê bi vengode weş deyîran vanê. Zerrîya şewe êdî

destanê ma der a. Goş bide! Bihesne! Tamê şewlê aşme leşa to de rindek o.

Axx! Waştîyo koçer, ez bi nalayîş dejanê to ra cuye şimena. Vengê to lewanê mi ra rişîno. Boya koyan û xemgînîya rayîran vengê to de mi oncena virarîya xo. Şilîya to varena asmênê çimanê mi ra. Bermayîş çî weş o hermeyê to de. Qesey kerdene zerrîyan çî weş a. Veyşayîş!...

Her lewê to lewanê mi de beno îsyani. Wa no îsyani meqedîyo. Wa no şabîyayîş fekê sanikan de bigeyro.



Herbê Mi

Lezgîn GOZEN

Herbê min giron o
Ez xwu di herb kena
Herbê min giron o
Ez dinya di herb kena

Herbê min giron o
Delalîya xwu di herb kena
Herbê min giron o
Ez dewlete di herb kena

Merdum wazeno ku
Merdumî nêmirê
Merdumî merdî zî
Ti eşkenê se bikerê

Waştîşê to ser inonetî yo
Destê to serê wicdonê to yo
Merdumî yenê dest û payê to
Sere û çimê to şiknenê

Waştîşê to serê merdumatî yo
Hê to qeubul nêkenê
Zerê to ra nevirano pêrodayîş
Hey go vacê herb biki

Herbê min zehf pîl o
Merdumê min fom nêkenê
Herbê min zehf pîl o
Ez nêşkena qal bikî

Go roc bêro herbê min zî
Go roc bibo ê go zî
Îna dinya ra bikuyê raye
Ma nêşkenê hebêk punc berî

Merdum bi merduman pay vindeno
Merdum muhtacê wela werbînan o
Mi ra xîyal ki ma eşkenê vaci biratî

Waxtê Qiramaxî¹**Nadîre G. ALDATMAZ**

Dêka mi rê vanê, hona ke ma û pîyê xo nêkişiyaybî, wa û birayê xo weş bî, yanî hona ke zulim nêdîbî, je asm û rojî sewl dênê. Rindekiya aye fek ra ve fek fetelîyenê. Poro şîya lesa xo ya barîya derge ro avorde hata mîyanê barî sanîyenê ra.

Dêka mi zanayoxe bîye. Tirkîyê xo kî bî. Zamanê kî muxtarîye kerda.

Mi ke a nas kerde endî qefelî-yaybî. Roştîya çiman bîbî vîndî. Dêdê ke nêantîbî nêmendîbî. Peynîye de derdê cîgere kî dîbî.

38 ra dima, waxtê vêsaniye de di çene û lazêde xo ortê hêştê de pêsero merdîbî. Porê çenunê xo Mede û Taze cira kerdîbî, dardenê we. Her ke bîye nêwes, poro ke kerdo ortê kaxite dardo we, ardenê vatenê "Ez ke merdune, na por serê şenê mi kerê, mi de wedarê." Re-reyê eke orte ra bîyenê vîndî endî mi zonenê ke şîya porê çenu ser o berbena.

Dêka mi bêkese bîye. Kam ke rayê ra ame şî, kotenê virindîye, pers kerdenê. Vatenê, biraye mi, ti kamci şarî ra ya? Maya to kam a, pîyê to kam o? Nê persî rind kerdenê ra derg. Hurdî-hurdî pers kerdenê hata ke cayê de xorê merdimê dî. Dima kî vatenê, ti lazê Hesê ma ya? Weyê ti çena Xeza ma ya!

Mi ke vatenê dayê, nê kam ê? Vatenê dayê qeda, nê merdimê mîn ê, Şîx Mamedizî² yê. Keyê înan pers kerdenê, hurendî musenê. Werte ra ke tenê waxt vêrd ra vatenê, mi berê keye merdimanê mi. Wa û birayanê mi ra kes nêtorenê ke dêka mi de şerê cayê. Çike aye rayê ra ke keso de kokim dî, rayê birnenê û pers kerdenê "Ti kamci şarî ra ya?" Eke merdimê aye bivejîyenê, keyf kerdenê. Keye de boyna merdimanê xo goynenê. Yînan ra zaf has kerdenê. Nê kesê ke qalê ci kerdenê, hetê merdimîye ra, ci ra zaf dûrî bî. Tewr nêjdîyê xo lazê xalî bî. Waxto ke qalê lazê xalê xo kerd, to vatenê qa qalê pî û birayê xo kena.

Mi rozê pers kerd, mi va dayê, ma û pîyê to, wa û birayê to kotî yê? Va ke: "Pêro jumîni ra gire dayî, sanay qerşunan ver, kiştî. Dima kî adir na pa, tede vêsna."

Mi va, ma ti çitur xeleşîya? Çimê xo yê mijxelinî kerdî ra derg hetê dewa xo, hetê Xeçe. Va ke: "Ez zewecîyaye biya, îta bîya. Çena mi hona domana derguşe bîye, virara mi de bîye. Mi rozê nîyada ke hetê Xeçe ra dû darîno we. Di-hîrê rojî ra tîpîya kî xebere amê ke Xeçe vêsna. Kes weş nêmendî. Endî mi zana ke miz mi rê veng dano. Dayê qeda, to birayê mi bidîyenê, aslanê camerdan bî. Leşa xo di metreyî bîye, wayîrê waştîye bî. Ci rê nêverda. Xizir kî înan rê nêverdo."

Çimî kerdî pir, kelecêrî bîye. Mi endî zana ke dêka min a bêkese, hêbetanê xo ra, nas û doştî sayê kena, belka merdimêde xo vînena. Kamo Şîx Mamedîz ke bî, merdimê dêka mi bî.

Vatenê, mi berê keyê înan. Şîyenê, hurdî-hurdî pers kerdenê, kam çitur amo kiştene. Honde ke

pers kerdîbî honde vêsêrî. Endî musaybî. Tek bi tek kamî rê se bîyo zanênê.

Vatenê: "Waxto ke esker amo, pîyê mi ve birayê mi ra hêga de bîyê. Lazê xalê mi voştî ke xebere ci do, vazo biremê. Şîyo ke hurdemena kî sanîyê ci, labelê hona nêmerdê. Eke mavênê xo de qisey kenê. Pîyê mi vano, Wuşenê mi durumê to senen o, dirveta to giran a? Vano, bawo ez rind nîyu. Veng zor ra kûno re ci. Vano ti so, bi xeleşîye, yê mi endî qedîya."

Pîyê mi vano, bawo qeda, Wuşenê mi, ti hona cenc a, wayîrê waştî ya, mirodî verde ra, berze xo ver, urze ra. Ci ra veng nêvejîno. "Wuşenê mi" Vano nêvano ke veng ra Wuşenî nêkûno. Badena vengê pîyê mi kî birîno.

Lazê xalê mi cereno ra, yeno dewe ke çî bêro, cinî, camerdî, çelçuk, cun de dê are, jumîni ra gire dê, dorme çarno ke nêremê. Xo dareno we dûrî ra nîyadano ke çelçuk



xo oncenê ra ke bixeleşîyê, biramê, bese nêkenê. Makînalî çarnenê ser, pêroyîne sanenê qerşunan ver, qir kenê. Qaz verdanê ere ser pêroyîne vêsnenê. Maya mi kî wertê înan de bîya. Cira tenya, lazê xalê mi Salman xeleşîyo."

Dêka mi hetê ra qisey kerdenê, hetê ra kî orte de şare³ dênê piro hem berbênê hem vatenê:

*Ondêra Xeça vêsayîya⁴
Aa bira ve kemero
Haqo ti de virindîya keşî nêkerê
Îso çitur şenîya⁵ xo ser nêşero.
Wax de wayî wayî,
Wax ve sarê mi ro vo bira,
Tarva birayê mi hata roza merdene,
Kefê sovîni, mi vîr a nêsona.
Wax ve sarê mi ro vo,
Birayê mi veng dano pîyê xo,
Nê, vano bao ti çiturî ya?
Nê, vano bao qeda weşîya mi qedîye,
Nê, vano ti çiturî ya Wuşenê mi,
Nê, vano bao ez pîya çînî yo.
Ondêra Xeça vêsayîye,
Aa bira ve kemero...*

Şara xo ke qedenê, lîlikê xo verday de, pê verê fiştanê xo çimê xo kerdî juya, uste ra ke hetê banê pîlî ser şero, mi pers kerd, mi va dayê, çitur bî ke pêskarê şîma nêbî? Dewijê ma çitur xeleşîyayî? Peyser amê, nişte ro, dest pê qesî kerd.

Va ke: "Dîkê,⁶ a ke ma dîya, keşî

nêdîya. A ke ama sarê ma ser, nêro sare kemera huşke ser. Amnonî yo, germ o, ma verê çeverî de verê tuya sûre de niştîme ro. Domanî kî cûn de kay kenê. Vanê xebera şî-yayê rew yena. Ma honde nîyada ke cer ro juyode tixnaz, hetê ma ser yeno. Domanî voştî, verva ci şî ke Ap Heseno rametî yo. Eke bîyo zerd, çeqer, roştîya çiman bîya vîndî. Vano: "Ero çevêsayenê, rew biremê, esker amo nêjdî." Xidode kokim bî, oxro ke esker vilê jare de rastê Xidî bîyo, uza bêpers û bêsebeb qaz verdo re ser, vêsno. Xid feqîr bî. Pêskarê keşî nêbîyenê. Dîna de pêskarê muya keşî nêbîyenê. Budelayêde Haqî bî. Eke Xido budela vêsno, dêma ke adirê ma darenê we, ma ra az nêverdanê. A sate de, ma nêzona ke se bi kerîme. Çelçuk hetê ra çikeno, cinî berbenê. Camerdî pêro şaş bîyê. Kata şerê, se bikerê? Nêzanenê. Esker o, zalim o, vanê zav-zeçî bile qir keno. Honde domanan se bike-

pîl to rê qisey ken. Kam çî zaneno, belka weş maneme, unca yewmîni vîneme.

Hetê ra qisey ken, hetê ra kî berben. Dûr bo, dûr bo, merdîm, çitur beno ke, cîgera xo caverdano, çitur bê cîgera xo rameno?

Waxtê qiramaxî waxtode henên bî ke, pêroyîne derdê canê xo gîrewtbî. Nika rehet aseno. Belka tayê vanê, sima senê qulî bî ke domanê xo caverday. Yê kêşî kêş ra nêasena cîgera mi. Heşîriya ke ma tey bîme, dişmên tey nêbo.

Mi domanî pê girewtî, Çeke kerde virara xo. A hona zaf qize bîye. Serade xo ancax qedenaybî. Wuşen kî pê dest gîrewt hetê korte ser ramune. Korte de eskeftode qiskek bî. Seke amune verê eskeftî mi va Wuşenê mî, cîgera mi ti zerê na eskeftî de vînde. Hata ke ez amune vengê xo meveze. Ti nêbo biberbê dayê qeda. Vengê to heşîne pê, yenê to kisenê.

Wuşenî çimê xo yê gulerîyê girşî kerdî bel motê mi bî mend. Mi Çeke girewte ramune. Hêvîyê mi bi aqîlîya Wuşenî bîye. Mi va ke destê Xizirî lazê mi aqil keno, vengê xo nêvezeno.

Ma dere û derxunî ra vêrdîme ra şîme, tayê cayan de lingê ma tereşîyay ra ginayme war ro, uştîme ra, yê tayîne derguşî virare de bî. Tayîne dest na ebe fekê domanan ser ke vengê bervîşî nêşero eskerî. Tayîne eve na tore domanê xo xendeqnayî. Haq de keyberê keşî nêkero.

Leteyêde mi eskefte, lewê Wişenê mi de mend. Hetê ra kî haydarê Çeke vînden ke nêberbo. Deqe de reyê çîçik erzen fek ke vengê xo nêvezo.

Çend saetî ra tîpîya ke esker oncîya şî, ma peyser ameyme dewe ez vostonê mi nîyada eke Wişen zerê eskeftî de, mi çitur ke ca verdo hên vînete o. (Serran ra tîpîya serrê xo ke hesabnênê, vatenê dêmake ez pîl bîne ke mi eskeft de vengê xo nêveto. Çîqa ke çîne bîne 3-4 serrî de bîne.) Vengê linganê mi ke heşîya pê tersu ra çimê xo kerdî girs. Ez vostonê mi kerd virara xo, kerd serê zerîya xo... Barîkek bî, binê pîrenê sipî de tersu ra recefîyenê. La ancîya kî weş bî.

Halê ma nîya bî cîgêra mi. Mi derdê ma û pî dî. Mi derdê wa û birayî kî dî. Mi derdê cîgere kî dî. Dêdê ke ma dîyê dişmênê ma nêvîno."

Dêka mina bêkese, bê ma û bê pî kesretade⁷ xo ante û uste ra hetê banê pîlî ser şîye, şara xo fek de, îştîrî kî çîman de bî.

¹ D Dêrsim de seweta serranê 1937-1938 nîya vanê. Tayê cayande "Tertelê Dêrsimî" kî vanê.

² D êrsim de nameyê yew aşîre yo.

³ Bi tirkî: Ağıt

⁴ Na şare kasete de qeydkerdî ya. Dêka mi bi xo vata.

⁵ Beno ke îta "şenîye" mano mecaz der a. Belka seweta cinaza vata. Çike cinaza rê re-reyê kî "veyve" vanê. Belka hurendîya şîn û şivanî de kî vata.

⁶ Seweta çenu vanê. Seweta lazêku kî "biko" vanê.

⁷ Kesrete: Solixo xorî yo ke gîrewt u wo.

Cayê Mezela Mi

Mutlu CAN

Ez serra 1978 de dewa Gim-gimî Kemera Hemgînî de ameya dinya. Heta pancserriya xo ez welat de mendbîya. Cayê dewa ma Kemerê Hemgînî herêma Gimgimî de hetê verba duştê Mûşî de ya. Dewe nameyê xo zinarê Hemgînî ra girewto. Nê zinarî peyê dewa ma de yê û waxtê de meşanê hemgînî tede hemgîn virastêne. Sewa naye ra kalikanê ma waxtê awankerdişî ra nameyê dewa ma "Kemerê Hemgînî" no pa.

Ca û derûdorê dewa ma wayîre dar û daristana nîyo. La dewa ma cayêkê berz, yakerde û hewayêkê weşî de awan bîya. Kes Kemerê Hemgînî ra qayîte verba duştê xo bikero, heme rindekiya Deşta Mûşî sey orxanê rafîştaye şikîno bivîno. Merdim vano seki yew resmê dîwarî verê mi de dardekerde yo. Şewe jî weşîya bîn a. Tarîya sîm-sîyaye de roştîya lambayên Mûşî sey murayanê ke sêneyê kêna-yêka rindeke ya kurde de yê be-reqîyenê.

Mi qalê sîyayîna şewanê dewa ma kerd, dorê ame, ez behsê sîyayîya qedere kurdan kî bikerî. Rojanê tarîyê tarîxê kurda ra yew roje kî 25 nîsane 1925 a. Sêx Seîd serê rayê Gimgim û Mûşî de esîr kewt destê dewleta tirkan. O ca pirdê Ebdirehman Paşayî yo. No pird dewa ma ra qasê 5-6 km dûrî yo. Raya dewa ma verên de uca ra derbaz bîyêne. Domantîya mi de kam kî şîyêne cayanê dûrî yê sey Îstanbul, İzmir, Almanya... ebe paya şîyêne no pird û uja ra niştêne wesaît şîyêne Mûş. No pird cayê cîyabîyayîşî, cayê destpêkerdena hesrete bî. Teqrîben ez pêncêsserrîya xo de musaya ke no pird tarîxê kurdan de bîyo cayê sehneyêkê xirabî.

Temaşekerdişê karî û dîyayena dewija zaf weşa mi şîyêne. Tirpan antêne, xirom kerdêne, dime ra girze virastêne. Girzeyî nêne qizaxa ser. Gayanê feqîran endî antene ra û qîyama ra dara

qizaxi dêne paşneyê linganê înan re. Winî kul û birînin, gonîn antene bî. Sere kî, mêşan rehet neverdêne. Zerrîya mi înan re veşêne. Çîyekî deste mi ra nîyameyêne.

Mînbûsa dewa ma şodir ra wertê meydanê dewe de cayê xo girewtêne. Raywanî kî bîy tamam, kewtêne raya Gimgimî. Dime, her şîyayîşê daye de keyfê mi remayêne. Ganî ez ki tede bîyêne. Mi waştêne ki piyê xo de pîya şorî Gimgim. Çimki hem niştêne wesaît hem kî Gimgim de fetelîyayîş şanseki girs bî. Gimgim lokante bî, nanê şerherî bî, şeker bî, belka kincê newe bî. Eke şans bî tîtûvît kî bî. Çend rey kewta dime, mînbûse ra gina war ro, kul û bîrin de menda.



Siplayê Murî, Xortê Dîyarî û Hewşa Baba Qamerî. Nê nameyî zîyaretgehanê pîrozanê derdorê dewa ma yê. Sanika her yewe şima rê bivacere ca qîm nêkeno. Dewijî qij-pîl, cenî-camerd, doman-xort û kokim tayê roja nê zîyara de kom bîyêne. Her keye gorê hêza xo loqme ardêne û vila kerdêne. Kemere, darî, zîyara ebe hesîra çima amêne paç kerdene. Loqme vila bîyêne, bermayîş, dua û ricayê înan ser ra uştêne serê asmênû ser. Nameyê Mehemed, Elî, Xizir û diwês îmamû ra dime nameyê nê zîyara Heqî rê berz bîyêne. Bermayîşê cenîya û kokima zaf tesîr dêne mi. Pê fehmkerdene

ki wayîrî ya babî her çî rê bes nêbîyêne. Pîyo en pîl Heq bî. Ganî o merdimî ra nêmiradîyêne.

Derheqê zîyara de o waxt ra mi çîyê kivş kerdbî. Ma vajîme kes qalê zîyarî kerd, dûr yan kî leyê zîyarî de nîyo, bêçika serêne çewt keno û çar pêçikan yewbîn ra zeleqnenno, herinda dar, kemer yan erdê pirozî de lew nano bêçika îşaretî ra. Çend serrî dima ez pêhesîyaya ki no edet cîrananê ma harmenîyan ra derbazê ma bîyo. Mi nameyê harmenîya tewr verî senî heşnabî? Şima rê bikeder vacerî: Êno mi vîr, şer û qewxa de keso zaf derbî girewtî, kesê bîni ke o dî nîya vatêne: "La-lawo ma qey no harmenî bî, çî bî? Îson nîya dano însanan re?" Ez zaf şaş

mendêne. Nê harmenî nameyê famîlyaya însanan yan kî heywanan ê eceb? Eke înan ê, demek zaf bêwijdan û bêrehm ê. Guna nizanê. Çi heyf nameyê qewmêkê dost û cîranî, sadiqê zemananê kanan, zulimkaran ra pîya eynî mana de qebûl bîyêne.

Çiqa ez doman bibîyê kî mi tayê çî ferq kerdêne. Mesela, dewijî merdene ra, verg û heşa ra, blusk ra nêtersêne, dewlete û eskerê dewlete ra tersêne. Reye êna mi vîr, şodirê ez keye ra şona kaykerdiş. Ez verê keyeyê muxtarê dewa ma Xalê Bînalî ra derbaz bîya ki çî bîvinî! Yew cîpa eskeran ha wa nêzdîyê keyeyî de vindetî ya. Mi mereq

kerd. Çêverê rakerdî ra nîyada. Esker û çend merdimê dewijî zere de ronîşte yê. Cenî înan re taştîye nana ro. Mi nîyada ki sifre de mîyanê tase de pişkulê malî estê. Hela-hela! Mi va, nînan aqil kerdo vîndî çî? Pişkul êno werdene? Nika eskerî nîna têdîne kuwenê. Ez tersa ra rema şîya. Saeta bîne yew embazê xo re na mesela vat. Ey kî va, ney, qet tawa kî nêbî! Ti nêvena çend serrî dima ez musaya, ê ki tase de, pişkulî ney zeytunî bîyê. Mi heta şeşserrîna xo cara zeytunî nêwerdbîy. Zeytun, fasulyeya tezîye û xêlê çî mi İzmir de kevş kerdbî.

Kamcî domanî kurdî qijîya xo de kuwayîşê dayika xo re nêbermo? No nuşte de ne zêde qalkerdiş lazim o ne kî ca qîm keno. Cenî şodir ra heta peşewe zere-teber xebetîyêne. Kar û barê keye û dewe, domanî ardene û dime mêrde ra derb werdiş seki wezîfeyê înan bî.

Mi çend rey şutena merdeyan kî dîbî. Waxte şutene de bermayîşê cenîya goşê mi ra çend rojî nêşîyêne. Dewijî merdena kokim û genca rê deha zaf veşêne. Dergûşa rê honde ney. Gorê mi camêrdê dewa ma honde gayan qîymet nêdene cenîya û dergûşa.

Peynîya nivîsa xo de vana ki: Yew pîya kamcî erd û welat de maya xo ra bîyo, kamcî ca de game verêne eşta, cendeka xo kî aîde ê ca û erdî yo. Ya, merdim kotî de ameyo dinya ganî uca wayîre mezele bo. Vilabiya-yîşe mezele şarê ma mi rê jan o. Ez nêweşê mergî nîya hema mi cayê mezela xo çend serrî naye ra ver kivş kerdo. Hemberê sînora dewa ma de di hêgayê ma estê. Serê sînorane nê hegaya de yew tum esto. Duştê hêgayê cêrênî de sêneyê nê tumî de yew dara teyna esta. Îşte ez wazena ki mezela mi binê sîya a dare de bo. Şima vacire qey? Çimke binê a dare di hetê raştî ra dewa mina sey hemgîn şîrine, dûrî de kî binê asmênê keweyî de çemê Muradî û deşta Mûşî asenê. Uca ez bêmerdene manena.

Dapîrê Tu rî Her Ca Têşt o!

Dapîre û tornê xo pîya yew keye di ciwîyênî. Dapîre zî û torn zî cixarakêş ê. Torn nimitikî ge-ge vaşê kungî ûnceno. Rojêk dapîre û torn keye di benî. Dapîre hîyati di têtê xu ronena, mîr alawena. Tornê aye vaşê kungî keno mîyanê yew pelî ha xu rî pêşeno, Dapîrê ey vînena û vîna qey ha cixaraya tutunî pêşeno. Dapîre tornê xu ra vîna:

- Dê yew cixara zî dapîrey xu rî bipêşi, destê mi ha mîr di, ez nêşkeno xu rî bipêşi. Torn dapîrê xu ra vîno:
- Dapîr, ina cixara nêmûnena cixarayûnî

bînûn, ti nêşkiyena ina biûncêra.

Dapîrê ey vîna:
- Qey ti şîyênî biûncî ez nişkiyer biûncî. De lezi mî rî yewe bipêşi!

Torn ewnîyeno çare çinî yo, a cixaraya ki xu rî pišta, gêno dûno dapîrê xu, adir panûno û xu rî yewna cixara pişeno. Dapîre cixara kena mîyûnê lewûnî xu, sinî ke çend kuffû dûna cixara ri, hîş sereyê aye ra şono, bena xînt û mîr zereyê têtî



ra erzana dûzê hîyati. Torn ewnîyeno ki eksê dapîr mîr eşto dûzê hîyati û ha alawena. Vîno:

- Dapîr ti ha dûz warî di mîr alawena, kûmca wo têtê ti?

Dapîri agêyrena tornî ser û vîna:

- Ez pê têtê se biker. Dapîrê tu rî her ca têtê o!

Arêkerdax:
Îrfan SÎMSERKÎSÎJ

Anqara de Tiyatroyê Kirmanckî: "Kayo Mixanet"

Zerrweş XODÎ - Anqara:

Mîyanê rojanê 18-28 oktobre 2011 de "Festîvalê Tiyatroyî yê Anqara yo Mîyaneteweyî yê 18." virazîya. Programê festivalî de bi nameyê "Kayo Mixanet" yew kayê kirmanckî ke hetê Atolyeya Seyrî Mesel ra amade bibî zî estbi.

"Kayo Mixanet" ke bi yew kaykerdoxî kay beno, hetê kaykerdoxê tiyatroyî Alîşan Onlu ra ame kaykerdene. Dîrektorê kayî Sîbel Înce bî, roşn û teknîkê kayî İbrahim Turgay amade kerdbî, muzîkê kayî hetê Ahmed Tîrgîl virazîyabi, sînevîzyon hetê Umîd Topaloglu ra, kostumî hetê Alîşan Onlu û Sîbel Înce ra amade bibî, xora kay bi xo zî hetê Alîşan Onlu ra amebi nuştene.

Mewzuyê kayî zî balkêş bî. Bitaybetî rastê munaqaşayê tertele-yê Dêrsimî ameyîş ra muhîm bi. Kayî heyat û mucadeleyê Hesên Xeyrî Kangozadeyî qisey kerdêne. Hesên Xeyrî dêrsimîj o. Mektebanê Osmanîyan de waneno. Beno zabî. Badê Osmanîyan, dewreyê Cumhuriyeti de zî beno



wekîle Dêrsimî. Meclîs de seba doza kurdan û Dêrsimî mucadele keno. Gama ke heyetê Lozanî yeno meclîs, Hesên Xeyrî înan rê qalê kurdan keno. Vano "Kurdî eqalîyet nîyê. Kurdî zî wayîrê nê welatî yê." Peynî de kemalîstî 1925 de Xarpêt de bi munasebetê ke hetkarîya herbê Şex Seîdî kerda, Hesên Xeyrî dar de kenî.

"Kayo Mixanet" hetê kurdanê ke Anqara de ciwîyenê ra gelek eleqe dî. Salona Tiyatroyî ya Anqara bibî pîrr. Mîyanê temaşakerdoxan de gelek beşdarê balkêşî estbîy. Mesela, di tornê Hesên Xeyrî (kênayê kênaya ey) û yew zî tornê Seyîd Rizayî bi. Tayê wekîlê verênî, roşnvîrî, xebatkarê zîwanê kurdkî û wendekarî ameybî. Zafê temaşakaran şahî û xemgînîye pîya hîs kerde. Yew het ra bîy şa ke Anqara de yew kayo kirmanckî kay beno, heto bîn ra mewzuyê kayî ra xemgîn bîy. Peynî heme temaşakaran bi çepikan û pesindayîş Tiyatroyê Seyrî Meselî rê sipas kerd.

Semedê Wanî Konserê Muzîkî

Seyîdxan Kurij - Köln:

Bajarî Almanya Köln de semedê afetzedeyanê erdelerzê Wanî yew konserê paştgirîye ame dayîş. No konser bi însîyatîfî hunermend Nîzamedîn Ariçî hetî hunermendanî kurdan ra ame organîzekerdiş.

Konser bi qiseykerdişî hunermend Xenî Narî dest pêkerd. Xenî Narî behsê hedrekerdişî konserî kerd, paştgirî û sponsoranî konserî rê spas kerd û derheqî bernameyî konserî de agahdarî da hedreyan. Xenî Narî semedê qiseykerdişî akertişî sponsor Yusuf Elo dawetî sehne kerd. Yusuf Elo qiseykerdişî xo de semedê reklamî konserê keyepelanê kurdan rê spas kerd û hedreyan ra waşt ke afetzedeyanî Wanî rê ardim bikerî.

Nameyî hunermendan ser o zî Nîzamedîn Ariçî qisey kerd. Va, "Xortîye mi Wan de vîyarte. Ewro Wan de yew felaket ameyo



şarî ma ser de, nufusê Wanî 800 hezar ra kewto 200 hezar. Cuya 300 hezar qicanî kurdan ha tehluke de. Ma sey hunermendan hertim hê şarî xo het, ma şarî xo tena nêverdenî. Zerrî waştênî ke rêxistin û dezgehî kurdan bi hunermendanî xo ya pîya çalakîyanî ina hawa virazî, la çî gune ke no mumkin nêbi. No rid ra ma hunermendan bi însî-

yatîfî xo no konser organîze kerd. Hetanî nika hunermendî kurdan nêşkayênî pîya kar bikerî, pîya konseran hedre bikerî. Ma waşt naye zî bişikni. Bi munasebetî felaketê Wanî hunermendî kurdan ameyî pîye het, pîya no konser hedre kerd. Ma konsero yewin Berlîn de virast, yê didin no yo, badê ma do Hamburg û Munîh de zî konseran virazi.

Qisêkerdişî Nîzamedîn'a pey Zeynel Aba û Evîna Welat ber-

nameyî xo peşkes kerd. Mîyandayîşa pey hunermendî kurd Nîzamedîn Ariçî, Ganî Nar, Delîl Dilanar, Xêro Abbas, Beser Şahîn, û Zele Mele bi kurmanckî û zazakî pîya yew bernameyo zaf doletî, weş û germin peşkes kerd.

Konser yew atmosfero zaf samîmî de, sey cematî dewanî Kurdîstanî rûmit. Şeş hunermendî pîya vecîyayî sehne, înan pîya cena û pîya kilamî xo vatîy.

Wexto ke hunermendî sehne de bîy, Nîzamedîn Ariçî va, "Reya yewin a ke ma sey hunermendan pîya yew çîyo ina hawa virazenî. Semedê demê ameyoxî ya projeyî ma yê girdî estî, ma do rojanî ma yê vernîyan de bi orkestrayanî girdan vêji verba şarî xo."

Peynîyî konserî de Nîzamedîn Ariçî va, "Pereyo ke nê konseran de bîyero pêser, do înan ra yew embaz bibero Wan û bido hewcedaran." Û ser o îlawe kerd va, "Cuwa pey zî ma înternet de nameyî sponsoran û hewcedaran eşkira kenê."



NAMEYÊ VILAN

Amadekar: Ehmedê Dirihî

kermevil (Tawz)
nuka malî (Pilemurîye)
vila kerman (Karêr)

Kurmanckî: doqelînk, doqqalink, kemer, kinêre, kuşilik, nefela pêyê balindeyî

Soranî: sewara, sêpara, şaxî ask

Goranî: giyazerdele, kirmekuje, wêncekêfî

Latînî: Lotus

Tirkî: gazel boynuzu